

Column **Elsbeth Etty**

The Queen's Speech

The King's Speech is een meesterlijke film, dankzij het perfecte acteren van Colin Firth en het verhaal over de persoonlijke moed waarmee de stotterende Britse koning George VI het gevecht met zijn handicap voerde, maar als de speech zelf niet van belang was geweest – bijvoorbeeld omdat de koning alleen maar een lint moest doorknippen – zou zijn zelfoverwinning weinig indruk hebben gemaakt.

De koning sprak in afgemeten zinnen over het voortbestaan van Groot-Brittannië en het gevaar van de nazibarbarij voor de beschaving, de vrijheid en rechtvaardigheid, die tot elke prijs moesten worden verdedigd. *We shall prevail.*

Terug uit de bioscoop, nog onder de indruk, bleek bij ons een relletje te zijn uitgebroken over de *Queen's Speech* met Kerstmis. Was deze, zoals Huub Oosterhuis zeker zei te weten, door het kabinet zwaar gecensureerd om geen aanstoot te geven aan gedoogpartner PVV?

Staatsrechtelijk lijkt mij niets aan de hand. Mogelijk heeft de koningin met Oosterhuis van gedachten gewisseld over het gevaar van intolerantie en de betekenis van verdraagzaamheid en medemenselijkheid. Misschien heeft zij zich, wat haar goed recht is, in privékring minder abstract over deze kwesties uitgelaten dan in haar kersttoespraak. Daar had Oosterhuis dan over behoren te zwijgen. Premier Rutte is verantwoordelijk voor de uitgesproken tekst. Als bij het opstellen daarvan op politieke reacties wordt geanticipeerd, behoort dat tot het geheim van Noordeinde. Het antwoord dat de oppositie over vermeende censuur zal krijgen, is voorspelbaar.

Een constitutioneel monarch heeft geen vrijheid van meningsuiting. Wat George VI met grote inspanning en niet minder grote overtuigingskracht op 3 september 1939 eruit wist te persen, was vanzelfsprekend de tekst van het Britse kabinet. Koningin Beatrix maakt, naar wordt aangenomen, zelf de tekst van haar kerstboodschappen. Ook zij spreekt met grote overtuigingskracht, maar de inhoud wordt begrensd door wat de premier goedkeurt. Je mag hoogstens hopen dat hij zich hierbij niet laat leiden door coalitiebelangen en de koningin niet opsluit in een door Wilders getimmerd kok.

Als Beatrix met Kerstmis de Grondwet had voorgelezen, was Wilders ook kwaad geworden. Als zij de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens had voorgedragen, was Leiden in last geweest. Als zij de Tien Geboden had uitgesproken, bijvoorbeeld het gebod dat men geen valse getuigenis mag afleggen jegens zijn naaste, was zij verketterd. Als zij de Gulden Regel – wat gij niet wilt dat u geschiedt... – had geciteerd, was haar multicultuul nagedragen. Heb uw naaste lief. Dat was vloeken in de rechtse kerk geweest.

De functie van het constitutionele staatshoofd is om een boven de partijen staand, samenbindend element te zijn. Daarom was de *king's speech* essentieel in 1939. De koningin zoekt in haar kersttoespraken naar wat alle ingezetenen van het land kan verbinden in plaats van scheiden. Zoals Beatrix zei bij haar inhuldiging: „Ik ken mijn opdracht te handelen buiten eigen voorkeur

Van belang blijkt minder wat de koningin zegt dan waar Wilders en zijn entourage aanstoot aan nemen

ren en te staan boven partij- en groepsbelangen.”

Van belang blijkt tegenwoordig minder wat de koningin zegt dan waar Wilders en zijn entourage aanstoot aan wensen te nemen. Dat zegt niets over haar. Het zegt alles over wie zich hierdoor pijnlijk getroffen voelt.

In 1998 waarschuwde Beatrix dat angst en haat de voedingsbodem vormen van gevaarlijke denkkaders, gegrond op vals onderscheid tussen 'wij' en 'zij'. Dat zou ze niet meer kunnen zeggen, omdat politici die hebben gekozen voor angst en haat daarin een directe aanval zijn.

Oosterhuis vergist zich dus als hij denkt dat de volgens hem 'gecensureerde' speech van december 2010 – toen de koningin zich naar zijn indruk moest inhouden om Wilders niet te ontvrienen – minder aanstootgevend is voor het fanatiek rechtse deel van het gehoor. „Solidariteit en medemenselijkheid geven ons houvast in onzekere tijden”, sprak de koningin. Wat steekt daar voor paritijdig kwaad in? Wel, Afshin Ellian betoogde in deze krant dat we deze woorden moesten opvatten als een steunbetuiging van Hare Majesteit aan verdachten van terrorisme en fundamentalistische moslims, zoals de salafisten.

Hoe verzint iemand het? Wat de PVV en haar gevolg nog het meest stak, is dat de koningin een echo heeft laten klinken van de woorden van George VI in 1939. „Maar wanneer in het leven de golven hoog staan, is moed nodig om vast te blijven houden aan beginselen. Tegen de stromen in komt het aan op standvastigheid. Uit verhalen over de Tweede Wereldoorlog kennen we indrukwekkende voorbeelden van persoonlijke moed, toen mensen die zichzelf niet moedig achtten, toch voor hun principes bleven staan.” Ellian sprak er schande van.

Wie de Tweede Wereldoorlog zelfs maar noemt, of durft te wijzen op de beginselen waaraan ook George VI refereerde, is in het bestaande politieke klimaat in Nederland verdacht.

Ik denk dat ik vrijdag naar het standbeeld van de Dokwerker ga, naar de jaarlijkse herdenking van de Februaristaking van 1941 tegen de Jodenvervolgelingen, om eer te betuigen aan helden op wie de koningin in haar speech doelde.

Ten oorlog tegen de Afghaanse geuzen

Het Spanje van Don Quichot was in 1568 een wereldrijk. Het bezit van de koning reikte tot over de hele aarde. Zijn vloeten en legers leken overal aanwezig.

Hetzelfde geldt nu voor de Verenigde Staten. Met zeventien buitenlandse bases zijn ook de Amerikaanse militairen alomtegenwoordig.

De Spaanse wereldheerschappij in de zestiende eeuw en die van de Verenigde Staten nu hebben in wezen geen 'gelijkwaardige concurrentie' van andere staten. Wel worden ze beide op de proef gesteld door marginale groepen op de rand van de beschaving. Hoe is dat mogelijk?

Spanje kreeg te kampen met opstandelingen in een gebied dat nog maar pas tot zijn rijk behoorde, zoals de noordelijke provincies van de Nederlanden. Streken als Friesland waren altijd al onhandelbaar. Geen groot land had ze ooit weten te temmen. Klinkt dat bekend?

De Nederlanden waren al heel lang een verzameling vorstendommen met een uiterst los bestuur. Na de overname begon Spanje met iets nieuws – een kern van natievorming. Bovendien streefden de Spanjaarden vastberaden naar een oplossing met een 'ondeelbare overheid', waarbij hun katholieke Kerk als filiaalhouder eenzelfde diepe betrokkenheid vertoonde als het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken in het Afghanistan van nu.

Deels was de Spaanse natievorming ook bedoeld als waarborg voor een goed bestuur met moderne waarden. Voor de koning van Spanje was geen enkele calvinistische 'Talibaan' beschaafd. Ze moesten buigen of sterven.

Sterven deden ze. De gouverneur des konings, de hertog van Alva, hing die ketters links en rechts op of bracht hen op de brandstapel. Hij gebruikte geen *predator drones* en *reapers* tegen *bad guys*, maar zijn doelstellingen en het gevolg van zijn sancties lijkten akelig veel op de luchtige Amerikaanse manier van doden van nu, zij het dat die schoner is. De hertog van Alva was de David Petraeus van zijn tijd. Beiden zijn ontwikkelde mannen. Hun elitaire gevoeligheden zijn hetzelfde, evenals hun hulpeloosheid tegenover de hartstochten van hen die ze bestrijden.

De Nederlanders en de Walen, katholieken evenzeer als calvinisten, verachtten de verfoelische Spaanse onderdrukkers. Hoe meer van hen Alva verbrandde en ophing, hoe harder de opstandelingen terugvochten. Elke stad had zijn eigen milite – precies dezelfde reactie waarmee we na 2003 in Irak te kampen kre-

Alva's sancties lijken op de luchtige Amerikaanse manier van doden van nu

gen. Kettergemeenschappen gingen anders over zichzelf denken. Ze waren niet meer onvoorwaardelijk onderworpen aan de koning van Spanje en vormden hun eigen identiteit. Ze vochten tegen een buitenlandse bezetting – en uit een bonte bevolking kwam een doel naar voren dat waarachtig verenigde.

Erger nog, dit waren niet zomaar gewapende opstandelingen – maar ook terroristen. De Spaanse heersers noemden hen ketters, verwoesters van het beschaafde leven en de fijngevoeligheid. Voor de kosmopolitische, katholieke beschaving waren de calvinisten de Talibaan van hun tijd.

Eventals Spanje in de Nederlanden kaapten wij Afghanistan in de jaren tachtig en stuurden we daar pas twintig jaar later een leger heen – in naam ook om een opstand te onderdrukken.

Ketters werden afgeroepen door de handhaver van alles wat beschaafd was, de opperbevelhebber zelf, die leefde en bad in het grootste bouwwerk ter wereld – El Escorial, het commandocentrum van de Spaanse wereldmacht. Dit was het zestiende-eeuwse Pentagon, het Witte Huis en de kathedraal van Washington – allemaal versmolten tot een wonderbaarlijk bouwwerk. Tegen zulke keizerlijke windmolens is Don Quichot nooit ten strijde getrokken.

De Spaanse sterke man zei: „Wie niet voor ons is, is tegen ons.” De Nederlandse Talibaan – nu watergeuzen genaamd – kregen te horen dat ze de beschaafde waarden konden accepteren of anderszins gedwongen zouden worden om te buigen, of te sterven.

Bij de hervatting van de oorlog escaleerde het doelgerichte moorden. In de

De uitputtingsstrijd van de VS tegen moslimterreur lijkt op de Tachtigjarige Oorlog, met de calvinisten als de Hollandse Talibaan, vindt Michael Vlahos.

Illustratie Hajo

Nederlanden van de jaren zeventig van de zestiende eeuw betekende dit de plundering van ingenomen steden. Ook wij hebben dit geprobeerd. Denk aan onze plundering van Fallujah, waar we maar één op de vijf gebouwen overeind lieten staan en duizenden burgers dood onder het puin achterlieten.

Nu zijn we overgestapt op de 'schone' *killing fields* van doelgerichte aanvallen met onbemande vliegtuigen. Het gevolg is nog altijd hetzelfde als indertijd voor Spanje: in de 'Talibaan'-provincies van de Nederlanden, die van geen wijken

naar zee gedreven, maar de inname van steden betekende steeds minder. De bezetters troffen verbitterde en woedende burgers. De strijders vluchtten, om een andere dag weer toe te slaan. Dat was de ontmoedigende routine voor de Spanjaarden, die letterlijk oorlog voerden voor niets.

In de beginfase van de Tachtigjarige Oorlog – tot 1576 – dacht het jubelende Spanje de buit al binnen te hebben, net als wij na Tora Bora, maar de opstandige piraten ontsnapten over het Kanaal, zoals de Talibaan hun toevlucht zochten in

Pakistan. De Geuzen verscholen zich niet in de bergen, maar namen hun toevlucht tot de zee – in Engeland, geen vriend van Spanje. De wereldmacht, afgeleid door andere vijanden – net als wij na 2002 – kon niet overal binnenvallen.

Andere mogendheden lagen op de loer. Voor het zestiende-eeuwse Spanje waren dit Frankrijk en de Ottomanen – de twee grootste rivalen. Tegenwoordig, in de 21ste eeuw, hebben wij Amerikanen China, Rusland en Iran.

De Osmaanse sultan stuurde zelfs hulp naar de opstand in de Nederlanden. De islamitische grootmacht van die tijd, het Osmaanse kalifaat, zag de Nederlandse Talibaan als geestesverwanten. De calvinisten waren maar wát blij met deze reddingsboei. De Watergeuzen sloegen zelfs herdenkingsmunten met de leuze 'Liever Turks dan paaps'. Hadden de Hollandse ketters soms geen monniken afgeslacht en over heel Europa de glorie van de gewijde kunst verwoest?

Een diivelse doodsangst nam bezit van de goed katholieke Spaanse harten: „Wat kan de mens doen tegen zo'n nietsontziende haat?” Voor de leiders van de westerse beschaving was het calvinisme niets minder dan een dreigende euro-islam. Spanje vond dat het zijn wereldmacht moest ontzetten om een naderende bedreiging van de beschaving een halt toe te roepen.

De sultan bood de Nederlandse Talibaan zelfs troepen aan. Dat zou het landschap van de Europese geschiedenis nog eens hebben veranderd, maar bedenken ook: Frankrijk had vijftig jaar lang het hechtste, strategische bondgenootschap met de sultan – verenigd in hun vijandschap tegen de Habsburgers en hun haat tegen Spanje. Wat was die grootmacht kwetsbaar, vooral toen de onderdrukking van de opstand de macht en het gezag van Spanje alleen maar aanvrocht.

De Spaanse wereldoorlog tegen de terreur werd meegedragen in een omvangrijker wedijver tussen grootmachten. De Nederlandse Talibaan werden onderdeel van de wereldstrijd – in 1616 gingen vierduizend Nederlandse Talibaan in Venetië aan land om de Habsburgers in hun eigen achtertuin te bevechten. De opstand was mondiaal geworden.

Saodische prinsjes bekostigden toch ook nog altijd Al-Qaeda in Jemen en Somalië? Ergeren we ons soms niet aan de heimelijke steun van Iran of zelfs van China? Ook al zijn we nog niet in de strategische val van Spanje getrapt, zou onze concurrentie niet maar al te graag een voorbeeld nemen aan de Ottomanen en de Fransen?

Spanje dreigde bankroet te gaan. Het was hun driebiljoendollaroorlog

Nets nu nu vonden in de zestiende eeuw gedurende tachtig jaar maar een paar grote veldslagen plaats. Voordel hadden degenen die de strategische plekken bezaten. De ketters gebruikten elke plooi in vijandig gebied om het Spaanse leger in te laten vastlopen. De koning van Spanje gaf niet op. Hij sloot vrede met Frankrijk om zich te concentreren op het doden van terroristen. Hij ontloeg zijn wreedste generaal en zijn meest begripvolle onderofficier. Toch verdween Filips II van het toneel zonder overwinning.

De logistieke problemen van Spanje om hun leger in Vlaanderen te steunen lijkten op de kwetsbaarheid van de verbinding met het NAVO-leger in Afghanistan. Om de overwinning te behalen, putte de Spaanse natie de kostbare rijkdommen van zijn wereldomspannende economie uit. De staat dreigde bankroet te gaan. Het was hun driebiljoendollaroorlog. Door vol te houden, wonnen de Spanjaarden ten minste de helft – de scheidslijn tussen het door calvinisten gedomineerde Nederland en het katholieke België.

George W. Bush verkondigde in 2003 de aanstaande verandering van de moslimwereld, maar hebben wij tachtig jaar uithoudingsvermogen om onze vorming van democratische naties tot het einde toe vol te houden?

Michael Vlahos werkt bij de Applied Physics Laboratory van de Johns Hopkins University, nabij Washington. Dit laboratorium zet natuurwetenschap en technologie in voor defensie.

© theglobalist.com

Correcties & Aanvullingen

Michiel Romeyn

In de rubriek *Citaten deze week* (Opinie & Debat, 19 febr.) is per abuis een foto van acteur Michiel Romeyn geplaatst bij een citaat van imam Muhsin Hendricks.

Zoran Drvenkar

In de bespreking van de romans *Du en Sorry* (Boeken, 18 febr.) is de naam van de Duitse schrijver Zoran Drvenkar per abuis gespleld als Dvrenkar.

Knipmescultuur nekte Irak-besluitvorming

Diplomaten op BZ praten hun superieuren naar de mond in de hoop op een fijne buitenlandse post

De commissie-Davids bepleitte geen extra adviseurs op Buitenlandse Zaken, maar wel dat adviezen rechtstreeks bij de minister belanden, stelt V.J.M. Koningsberger.

Een misverstand is snel geboren. Schreef deze krant eerst dat het ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) op zoek was naar een parttime volkenrechtadviseur, nu zou het departement twee ambtenaren – *legal officers* – willen aanstellen om het volkenrecht een grotere plaats te geven binnen de organisatie.

Het misverstand is dat met deze twee extra functionarissen uitvoering wordt gegeven aan het advies van de commissie-Davids, die onderzoek deed naar de besluitvorming inzake de politieke steun van Nederland aan de oorlog in Irak. Deze commissie werd in 2009 ingesteld, nadat bekend was geworden dat de hoogste ambtenaar van BZ een advies van de directeur

Juridische Zaken voor de minister niet had doorgezonden.

In dat advies had deze directie opnieuw aangetoond dat een nieuwe resolutie van de Veiligheidsraad nodig was, wilde nieuw militair ingrijpen in Irak internationaalrechtelijk zijn gelegitimeerd.

Teneinde te voorkomen dat dit soort adviezen in de toekomst opnieuw zou worden genegeerd, concludeerde de commissie-Davids in haar rapport van januari 2010 dat „de inbreng van volkenrechtelijke adviezen – bijvoorbeeld via een verbeterde organisatiestructuur – in de besluitvorming op het ministerie van Buitenlandse Zaken en vervolgens door de regering als geheel gewaarborgd [dient] te zijn” (p. 427).

Daarvoor had zij al in haar rapport aanbevolen „de positie van een volkenrechtelijk adviseur binnen het ministerie van Buitenlandse Zaken te herstellen” (p. 273).

Uit deze citaten valt af te leiden dat de commissie het oog had – en heeft – op organisatorische maatregelen die moeten verzekeren dat volkenrechtelijke adviezen doorringen tot aan de minister (raad).

Het gaat de commissie dus helemaal niet om extra volkenrechtelijk adviseurs.

Met haar aanbeveling tot 'herstel van de positie van een volkenrechtelijk adviseur' wil de commissie terug naar de constructie die bij BZ vóór medio 1996 bestond – de Juridisch Adviseur. Dat was aanvankelijk één volkenrechtgeleerde, een hoogleraar. Die kon

De afstand tussen adviseur en minister moet kleiner worden

– in het kleine ministerie van die dagen – zo nodig rechtstreeks binnenvallen bij de minister. Later breidde het takenpakket van zijn ambtsopvolgers zich zodanig uit, onder meer met Europeesrechtelijke en nationaalrechtelijke vraagstukken, dat assistent-adviseurs en andere medewerkers moesten worden aangetrokken. Zo ontstond een afdeling Internationaal Recht, waar nu ruim tien

deskundigen werkzaam zijn. Extra *legal officers* zijn dus overbodig. Op competentieproblemen zit al helemaal niemand te wachten.

Al deze functionarissen – de directeur Juridische Zaken, de directeur-generaal Politieke Zaken en de secretaris-generaal – zijn diplomaten: mensen die sterk beleidsmatig gericht zijn en vaak weinig moeten hebben van het juridische aspect. Aan rechtstatelijke randvoorwaarden hebben ze helemaal geen hekel. Daarbij komt dat ze kunnen worden overgeplaatst.

De ervaring leert dat dit soort ambtenaren – met het oog op hun volgende, graag moeiende plaatsing – hun superieur liever naar de mond praten dan hem tegenspreken. Om nieuwe juridische drama's te voorkomen, zal niet alleen het advies van de commissie-Davids naar de letter en de geest moeten worden uitgevoerd. Daarnaast moet méér gebeuren bij BZ.

Mr. V.J.M. Koningsberger is oud-directeur Juridische Zaken van de ministeries van Buitenlandse Zaken (1997-2004) en van Verkeer en Waterstaat (1989-1996).

behoeven adviezen van de afdeling Internationaal Recht de paraaf van drie functionarissen voordat ze de minister kunnen bereiken.

Al deze functionarissen – de directeur Juridische Zaken, de directeur-generaal Politieke Zaken en de secretaris-generaal – zijn diplomaten: mensen die sterk beleidsmatig gericht zijn en vaak weinig moeten hebben van het juridische aspect. Aan rechtstatelijke randvoorwaarden hebben ze helemaal geen hekel. Daarbij komt dat ze kunnen worden overgeplaatst.

De ervaring leert dat dit soort ambtenaren – met het oog op hun volgende, graag moeiende plaatsing – hun superieur liever naar de mond praten dan hem tegenspreken. Om nieuwe juridische drama's te voorkomen, zal niet alleen het advies van de commissie-Davids naar de letter en de geest moeten worden uitgevoerd. Daarnaast moet méér gebeuren bij BZ.

Mr. V.J.M. Koningsberger is oud-directeur Juridische Zaken van de ministeries van Buitenlandse Zaken (1997-2004) en van Verkeer en Waterstaat (1989-1996).

Brieven

Huisarts moet bedreigd kind juist beschermen

De VVD bepleit al jaren de invoering van een meldplicht voor kindermishandeling. Nooit had ik mij gerealiseerd dat deze zo voor de hand liggende wens zo veel weerstand zou oproepen bij huisartsen, zie de bijdrage van huisarts Klokke (Opinie, 17 februari). Dit is een bijdrage waarin – zoals helaas vaker – het belang van het kind niet één keer aan de orde komt. Ja, zijdelings, wanneer wordt beweerd dat een meldplicht zou leiden tot het midden van zorg door mishandelende ouders. Deze stelling is niet met cijfers te onderbouwen, nog los van de vraag of deze ouders zich dan in eerste instantie tot de huisarts zouden hebben gewend met hun mishandelde kind.

De rest van de argumenten richt zich op het belang van de huisartsen. Nauwelijks hoor ik tegenstanders redeneren vanuit het belang van het kind en uitlegen hoe de meeste kinderen kunnen worden geholpen en mishandeling kan worden voorkomen.

Kinderen moeten ervan op aankunnen dat de volwassenen om hen heen hen beschermen tegen het kwaad. Het is al erg genoeg

als hun eigen ouders dat niet doen. Dan kan een huisarts niet de andere kant op kijken omdat hij anders in een 'moeilijk parket' komt, of nog 'verder moet met het gezin'. Bedreigingen of een tuchtzaak zijn inderdaad ernstig, maar je zult als mishandeld kind maar in een moeilijk parket zitten en 'verder moeten met je gezin'. Een huisarts kan zich nog verdedigen. Een bedreigd en mishandeld kind niet. Dat moet kunnen rekenen op de bescherming van volwassenen, op zijn minst van professionals die hebben gezwoeren om het belang van hun patiënten voorop te zetten. Of zou daar slechts het belang van de ouders zijn bedoeld?

BRIGITTE VAN DER BURG
Tweede Kamerlid VVD

Raar hè, een cursus voor immigranten?

Do immigrants really get a course? What kind of country is that? Dat laat Kamerlid Bosma (PVV) in zijn persiflage op WikiLeaks het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken zich afvragen (Opinie, 16 februari). Op het gevaar af naar een oord voor talentloze doctorandussen te worden

verbannen: dat zou Groot-Brittannië, Australië of de Verenigde Staten zelf kunnen zijn. In de VS betaalt een cursus 260 dollar voor zijn naturalisatieformulier. De 'US Citizenship and Immigration Services' bieden gratis studiefaciliteiten voor Engelse taal en burger-schapskurse – *civics*. Voor een inburgeringscursus betaalt een cursist in Nederland een eigen bijdrage van 350 euro en voor de naturalisatie nog eens honderden euro's, afhankelijk van de gemeente. *They don't get it for free in your country, Mr. Bosma!*

ANDRÉ RODENBURG
Voorburg

Pensioenpremies hoog?

Bakker en Boelaars (Opinie & Debat, 19 februari) suggereren dat de gepensioneerden van nu in hun werkzame leven lagere pensioenpremies hebben betaald dan de werkenden nu. Dat is onjuist. Als ABP'er betaal ik weliswaar tussen ca. 1985 en ca. 2000 lage premies, maar van ca. 1960 tot ca. 1980 lagen de premies boven de 20 procent en van 1964 tot 1976 zelfs op 24 procent. De pensioenpremies van nu zijn historisch gezien dus niet zo hoog. SAM VAN DER ZEE
Middelburg